Miejsce na identyfikację szkoły

ARKUSZ PRÓBNEJ MATURY Z OPERONEM JĘZYK POLSKI

MARZEC 2020

POZIOM ROZSZERZONY

Czas pracy: 180 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 10 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Wypracowanie napisz w miejscu na to przeznaczonym.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
6. Możesz korzystać ze słownika poprawnej polszczyzny i słownika ortograficznego.

Życzymy powodzenia!

Za napisanie wypracowania można otrzymać łącznie **40 punktów**.

Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy

PESEL ZDAJĄCEGO

KOD ZDAJĄCEGO

Arkusz opracowany przez Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON.
Kopiowanie w całości lub we fragmentach bez zgody wydawcy zabronione.

Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie.

Temat 1. Określ, jaki problem podejmuje Anna Nasiłowska w podanym tekście. Zajmij stanowisko wobec rozwiązania przyjętego przez autorkę, odwołując się do tego tekstu oraz innych tekstów kultury. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 300 słów.

Anna Nasiłowska, *Dyskont słów*

Zdumiewająco rzadko zadaje się generalne pytania o sens literatury jako zjawiska. Dla ludzi piszących i czytających, poświęcających jej dzień po dniu, żyjących nią istnienie literatury wydaje się oczywiste i skłonni są wierzyć, że należą do większości, gdyż własne głębokie przekonania zawsze wydają się racjonalne i naturalne. Dziecko przecież rośnie, słuchając bajek i wierszy, to najlepsza metoda wspomagania rozwoju języka […].

Literatura zawsze była fenomenem społecznym. Gatunkowi ludzkiemu potrzebna była kumulatywna pamięć, trwalsza niż doświadczenie pokolenia i szersza niż to, co da się powtórzyć w grupie znajomych. Literatura jest pamięcią ponadindywidualną, dzięki niej można na przykład przenieść się do piwnicy w czasie powstania warszawskiego (dzięki Białoszewskiemu) czy spacerować po polach bitew napoleońskich, i to z jednej, i z drugiej strony frontu (poczytajmy np. Tołstoja). Literatura jest mocno związana z wyobraźnią historyczną, stanowi zapis, dzięki któremu doświadczenie czytającego rozszerza się o świadomość poglądów, przeżyć i reakcji ludzi, których nigdy nie spotkamy osobiście, bo żyli w innym czasie i stawiali czoła innym wyzwaniom. Dzięki literaturze doświadczenie indywidualne staje się ponadindywidualne, przeradza się we wspólną pamięć.

Wiąże się z tym także zdolność empatii. Dzięki literaturze możemy wyobrazić sobie ludzi innych od nas, i to poznając ich niejako od środka. Mogą oni przy tym być odmienni psychologicznie od nas. A więc jeśli poznajemy się z panią Dulską, nie musimy jej polubić ani tym bardziej jej współczuć, bo nie ma czego, ale to jest typ, który się rozpoznaje. […] Autorzy czy bohaterowie mogą też być bardziej od nas doświadczeni życiowo, co ma znaczenie na przykład w okresie dojrzewania; są też w literaturze opisane sprawy tak intymne, że nawet z najbliższymi się ich nie porusza, ze wstydu lub dlatego, że proste omsknięcie w rozmowie może spowodować banalizację. A dzieło literackie proponuje pewną formę. Jest głęboko osobiste i zarazem nie ma bezpośredniego związku z czytelnikiem.

Literatura ma sens tożsamościowy: w XIX wieku, gdy metodycznie i politycznie zaczęto pracować na spoistością narodów, literatura zyskała na znaczeniu jako zapis tożsamości narodowej. U nas stała się obrazem wyobrażonej wspólnoty ludzi posługujących się językiem polskim, istniejącej mimo podziału na różne państwa i niezależnie od ich polityki; ta identyfikacja kształtowała postawy i tworzyła fakty. […]

Literatura kształtuje także tożsamość indywidualną. Zwłaszcza poezja proponuje formy życia wewnętrznego. Jest zapisem, który dzięki doskonałości artystycznej, skrótowości, magnetycznemu rytmowi bardzo mocno zwraca się ku naszemu „ja". To odbywa się w pełnej wolności, z dala od przymusu. Status dzieła sztuki oznacza dystans, nic nie jest narzucone, ale jeśli zechcemy o śmieci drugiej osoby pomyśleć frazą Kochanowskiego „wielkieś mi uczyniła pustki w domu moim" – wolno nam. Wolno też o miłości powiedzieć jak Sęp Szarzyński: „I nie miłować ciężko, i miłować / nędzna pociecha…" Wolno rozmawiać z Bogiem wierszami poetów. Wszystkie te zdania, cytaty poetyckie zapisane w pamięci określają pewien poziom duchowy, który dziedziczymy, jeśli zostaliśmy wprowadzeni w kulturę literacką. Pochodzą z dalekiej przeszłości, ale mogą nam być dużo bliższe niż ociekający sentymentalizmem popkulturowy obrazek z serialu. Nikt wyłącznie indywidualnym wysiłkiem nie byłby w stanie tego osiągnąć.

Podkreślając rolę wyobraźni historycznej i zapisu życia duchowego, należę do tych, którzy poza autoteliczną wartością dzieła sztuki dostrzegają głęboki sens poznawczy i psychologiczny dzieł literackich, choć uważam, że nie należy sprowadzać utworu do tych dwóch wymiarów. Dzieło jest pewną propozycją integrującą, wobec rozwoju nauk szczegółowych stanowi unikalną próbę całości, w której mieszczą się zazwyczaj dalekie od siebie sprawy i wymiary ludzkiego życia: od koncepcji metafizycznych po traumy historyczne i opis codzienności.

Anna Nasiłowska, *Dyskont słów*, Warszawa 2016, s. 229–232.

Temat 2. Dokonaj interpretacji porównawczej podanych utworów. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 300 słów.

Bolesław Leśmian, *We śnie*

Śnisz mi się obco. Dal bez tła,
Wieczność się w chmurach błyska.
Lecimy razem. Mgła i mgła!
Bóg, ciemność i urwiska.

Do mgły i mroku naglisz mnie
I szepcesz, zgrzana lotem:
„Toć ja się tobie tylko śnię!
Nie zapominaj o tem...”

Nie zapominam. Mkniemy wzwyż
Do niewiadomej mety.
O, jak ty trudno mi się śnisz!
O, jawo moja, gdzie ty?

Napój cienisty, 1936

Kazimierz Wierzyński, *Nie lękaj się*

Nie lękaj się, otwórz drzwi,
Wejdź w mój sen,
Nie zbudzisz mnie:
Płynę po wielkiej rzece,
Od brzegu do brzegu ręce,
Serca na ciemnym dnie.
Nie lękaj się, otwórz drzwi,
Wejdź do pokoju,
Nie zbudzisz mnie:
Nie śpię, szukam po ciemku
Brzegów, które trzymałem w ręku,
Jakiegoś gruntu na jakimś dnie.

Sen mara, 1969

WYPRACOWANIE

na temat nr …..

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)